

Råd för framtiden nr 11

UMEÅ 4–5 OKTOBER 2010

»Det är inte gratis men det lönar sig!«

Varmt välkomna till Sveriges tryggaste län!

Nära 300 personer hade samlats i Umeå Folkets Hus för den elfte upplagan av Råd för framtiden. Konferensen inleddes av Jan Andersson, generaldirektör på Brå, Lennart Holmlund, ordförande i UmeBrå, som också hälsade välkommen, och Krister Sandqvist, länspolismästare i Västerbottens län.

Brå:s Jan Andersson inledde med att hälsa alla deltagare varmt välkomna till Umeå, och menade att Råd för framtiden är en viktig konferens för att se nya möjligheter, sprida positiva erfarenheter och samla upp vad som händer på både lokal och nationell nivå.

Han nämnde särskilt två intressanta områden inom det brottsförebyggande arbetet. Det första, trygghetsvandringar, har mognat och används nu i allt större omfattning medan det andra, volontärverksamhet inom polisen, är i en spännande uppbyggnadsfas.

– Det lokala brottsförebyggande arbetet fortsätter att utvecklas i landet. En ny plattform håller på att skapas, i form av samverkansavtal mellan polis och kommun. Brå vill gärna bidra till det arbetet genom att sprida kunskaper, metoder och erfarenheter i övrigt, fortsatte Jan Andersson.

– Hur mäter vi då det förebyggande arbetet?

Det undrade Lennart Holmlund, ordförande i UmeBrå och även kommunstyrelsens ordförande, och introducerade därmed temat för årets Råd för framtiden: *Det är inte gratis, men det lönar sig.*

Lennart Holmlund berättade att Umeå har ett väl fungerande brottsförebyggande arbete och att UmeBrå i dag samlar representanter från många olika verksamhetsområden: socialnämnden, fritidsnämnden, grundskolan, kommunen, polisen, näringslivet och kyrkor med flera.

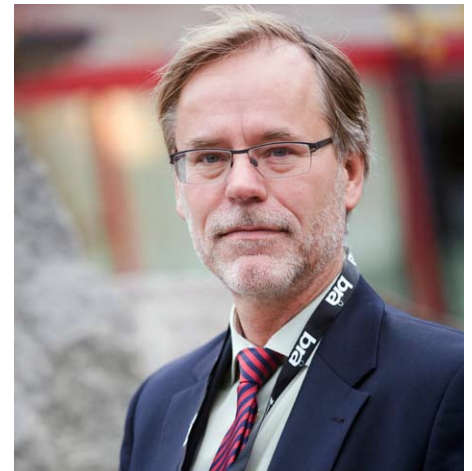

Lennart Holmlund, Kommunstyrelsens ordförande i Umeå.

– Vi har en öppen diskussion och många olika projekt på gång, men framför allt handlar det om att vi alla har en övertygelse om att brottsförebyggande arbete är viktigt och faktiskt lönar sig i längden. En konstgräsplan eller en boxningsklubb är billigt, jämfört med en grupp ungdomar som hamnar i livslångt utanförskap.

Polisens syn på trygghetsuppdraget

Krister Sandqvist, länspolismästare i Västerbottens län, berättade sedan om hur han ser på polisens uppdrag att öka tryggheten i samhället. Utgångspunkten är att trygghet är en känsla, en uppfattning om hur verkligheten ser ut, och det är inte detsamma som risken att utsättas för

Jan Andersson, generaldirektör på Brå.

brott. För att stärka människors känsla av trygghet fokuserar man aktivt på fyra områden: bilden av polisen, bilden av brottsligheten, upplevelser i vardagsmiljön och polisens tillgänglighet.

– Om vi inom polisen arbetar med trygghetsuppdraget med metoder kopplade till dessa fokusområden så finns förutsättningar att lyckas med uppdraget. Det viktigaste är dock att få medborgarna att se sig som aktörer i stället för som presumtiva brottsoffer.

Krister Sandqvist avslutade med att betona hur viktigt det är med samverkan mellan olika parter för att lyckas, och hälsade återigen deltagarna välkomna till de två konferensdagarna.

REDAKTÖR Solveig Hollari

TEXTFÖRFATTARE Solveig Hollari, Helene Parmbäck, Claes Björnberg

FOTO Amanda Sved, Solveig Hollari

GRAFISK FORM OCH LAYOUT Tina Hedh-Gallant

»Hur kan vi låta det ske?«

– Det föds cirka hundra tusen barn varje år. Enligt vad vi funnit kommer cirka 12,8 procent av dem, alltså ungefär tre i varje skolklass, att hamna i en sådan form av utanförskap att de behöver långvarigt stöd från samhället. Vi skulle varje år kunna fylla ett helt Globen i Stockholm med dessa »utanförskapsbarn«, berättade nationalekonom Ingvar Nilsson i början av sitt anförande. Prislappen är nästan omöjlig att räkna ut, fortsatte han, men uppskattningsvis handlar det om 137 miljarder kronor för en årskull barns livslånga utanförskap plus kostnader för produktionsförluster. Om vi buntade ihop dessa pengar i tusenlappar så skulle de väga 300 ton.

Problemet är inte brist på resurser

Ingvar Nilsson bröt ner siffrorna på lokal nivå och visade att det livslånga utanförskapet, utifrån samma beräkningsmodell, skulle kosta drygt två miljarder kronor för en årskull i en stad av Umeås storlek.

– Problemet är att vi ofta gör fel åtgärder, de är också för splittrade och vi sätter in dem alltför sent. Dessutom har vi fel system för att styra och följa upp insatserna. Ibland har vi till och med fel organisation med ett sviktande eller svagt ledarskap. Problemet är inte brist på resurser!

Frågan är snarare om vi har rätt struktur och rätt organisation. Hur använder vi oss av de resurser som vi har?

Stuprörstänkande, kortsiktighet och kedjebrevsekonomi

Genom exemplet Patrik tydliggjorde Ingvar Nilsson de brister som han ser: Patrik är sju år och har varit strulig under hela dagstiden, han kan inte sitta still, hamnar ofta i bråk, saknar koncentration, har svag impuls kontroll och får ofta inte vara med de andra. För att lyckas med projektet »Rädda Patrik« skulle alla inblandade myndigheter och förvaltningar behöva samarbeta, och det skulle uppskattningsvis kosta runt en halv miljon kronor. Om pengarna inte satsas, riskerar vi att träffa Patrik som 33-åring där han sitter inlåst på fängvårdsanstalt med ett åttaårigt straff för vålds- och narkotikabrott. Då har Patrik kostat mångdubbelt den summa som hade behövts för att hjälpa honom när han var sju år. De framtida kostnaderna skulle sannolikt också bli oerhört stora.

För att förebygga detta måste vi, enligt Ingvar Nilsson, lösa tre problem:

- stuprörstänkandet
- kortsiktigheten
- kedjebrevsekonomin.

Stuprörstänkandet

De organisationsstrukturer som vi jobbar i ger oss, enligt Ingvar Nilsson, inte möjlighet att ta ett helhetsgrepp. Inom de så kallade stuprören finns det ofta sugrör. Det kan till exempel vara mycket svårt att få till ett samarbete mellan skola, socialtjänst och fritidsverksamhet.

Kortsiktigheten

Kortsiktigheten består i att de insatser som görs helst ska betala sig på kort tid, gärna inom år. Kostnaden för ett nybyggt kommunhus skrivs av utifrån husets livslängd, men kostnaderna för Patrik ska skrivas av varje år. Man ger alltså kommunen, enligt Ingvar Nilsson, perversa ekonomiska incitament. Man lurar kommunen att tänka på fel sätt.

– Motargumentet mot långsiktighet kan ofta vara: »Vi vet ju inte om vi kommer att lyckas med Patrik.« Men då undrar jag hur det gick med Hallandsåsen och Botniabanan? Investeringar har en långsiktighet och de innehåller också alltid en viss risk, slår Ingvar Nilsson fast.

Kedjebrevsekonomin

Kortfattat innebär kedjebrevsekonomin, enligt Ingvar Nilsson, att man skjuter

Allt startade i kollektivet Basta utanför Södertälje, det är ett kollektiv som drivs efter italiensk förebild av före detta missbrukare. Jag hade förmånen att få jobba med dem länge. En kille, Peter, frågade mig en dag: Du som kan räkna och är ekonom, kan du säga om verksamheten här är lönsam? Då bad jag honom berätta hur mycket heroinet kostade, hur mycket han behövde stjäla för att köpa heroin, hur många dagar per år som han behövde stjäla och hur många personer som då fanns på Basta. Sedan var det bara att börja räkna, jag multiplicerade allt och fick en uppskattning av vilka kostnaderna var och som man alltså skulle kunna förebygga. Detta skedde i början av 1990-talet.

Men resan kring detta hade börjat redan 1979 och det var början på en process som jag fortfarande befinner mig i, att fånga kostnader för missbruk, utanförskap, marginalisering och liknande. Det kallas för socioekonomiska bokslut.

Ingvar Nilsson, nationalekonom

kostnaderna framför sig till en annan organisation eller instans och att de ständigt växer i storlek. För exempelvis en förskolechef kan kostnaden för att ge Patrik den hjälp han behöver vara ganska stor. Den konkurrerar med förskolans andra behov och ger inte någon ekonomisk utdelning tillbaka. Det saknas helt enkelt ekonomiska incitament för förskolechefen. Den kostnad som kommer när Patrik i de yngre tonåren kanske börjar med droger och brottslighet kommer inte att belasta förskolans ekonomi. Inte heller den kostnad som Patrik kanske belastar kriminalvården med i framtiden påverkar ekonomin för den förskola som han gick i. Men dessa kostnader är mycket större än de skulle ha varit om insatserna hade satts in tidigt.

– Om vi nu vet att det är på detta sätt, hur kan vi se det förebyggande arbetet som ett ekonomiskt problem? Hur kan vi låta det ske och dessutom fortgå år efter år? I stället borde vi fördela om pengar från kriminalvården och ge dem till skolan, förskolan, barn- och ungdomspsykiatrin.

Investeraren måste se en vinst på de pengar som satsats

Ofta tjänar investeraren i det förebyggande arbetet inte någonting på kort sikt, och har man otur så tjänar man inte något på lång sikt heller. Lösningen innebär, menar Ingvar Nilsson, att vissa nödvändiga förändringar görs och det finns enligt honom redan enstaka exempel på detta. Till att börja med måste man skapa ett socialt utrymme för att investera de pengar som faktiskt finns. I till exempel Norrköping har man satsat 34 miljoner i en social fond för att förebygga att människor hamnar i arbetslöshet. I Härryda startade man ett fotbollslag för stökiga ynglingar, och den investeringen gav vinst redan efter ett år, säger Ingvar Nilsson.

Effektiviteten måste öka. Stuprören behöver slås sönder, man måste arbeta proaktivt, hitta en samordning och ha en långsiktighet i arbetet.

– Problemet handlar helt enkelt inte om resursbrist. På ekonomispråk skulle man säga att vi har alldeles för mycket *onda kostnader* och alldeles för lite *goda kostna-*

der. Detta leder till att effektiviteten i våra insatser blir alltför låg. I stället behöver vi tillsammans skapa organisationsstrukturer som skapar ett fungerande ersättningsystem. Det är också nödvändigt att hitta former för hur vi ska kunna förvalta ett socialt investeringskapital som ger investeraren en möjlig vinst på de pengar som har satsats.

MER INFORMATION

Ingvar Nilsson

<http://www.bra.se/go/627> (powerpoint)

Se föredraget i sin helhet

<http://www.youtube.com/watch?v=AGnYZBQO9f4&feature=&p=D465CDB9557BC6E6&index=0&playnext=1>

PLENARFÖRELÄSNING:

TRYGGA, SÄKRA, ATTRAKTIVA STADSDELAR. ATT VÄNDA UTVECKLINGEN I PROBLEMFYLLEDA STADSDELAR

Ingen kan påverka utvecklingen på egen hand

Helena Holmberg har utvärderat hur fastighetsägare gemensamt har satsat på att utveckla tre olika stadsdelar i Göteborg, och hon konstaterar att satsningen har gett ett positivt resultat.

De tre stadsdelarna Gärdås, Gamlestaden och Centrala Hisingen hade gemensamma drag med många problematiska stadsdelar. Kriminaliteten uppfattades som hög och stadsdelarna hade en social problematik. Vissa fastighetsägare sågs som oseriösa och de kommunala investeringarna var eftersatta, exempelvis genom dålig skötsel av den yttre miljön. Bland de boende var stoltheten över området låg och omflyttningen bland hyresgästerna hög. Media-bilden har varit negativ och områdena har setts som oattraktiva. Sammantaget ger allt detta låga fastighetsvärden.

– Och just den låga värderingen av fastigheterna kan vara en viktig motiva-

tion för fastighetsägarna att börja agera tillsammans, sa Helena Holmberg. Men ingen kan påverka utvecklingen på egen hand, inte ens ett stort fastighetsbolag med mycket pengar. Alla är beroende av varandra.

Allmänningens tragedi

När många aktörer äger något tillsammans, såsom bland andra fastighetsägare och bostadsrättsföreningar tillsammans »äger« stadsdelar och bostadsområden, kan det leda till att ingen av ägarna bryr sig om att sköta och ta hand om dem. Samtidigt finns det risk för att några aktörer försöker roffa åt sig av kortsiktiga

vinster trots att detta långsiktigt kan skada värdet av den gemensamma egendomen.

– Det är detta som ibland kallas för »allmänningens tragedi«, sade Helena Holmberg. Samhället klarar inte att ta hela ansvaret och privatisering är inte heller en självklar lösning. Det finns alltid saker som hamnar mellan stolarna och som ingen tar ansvar för. Nobelpristagaren i ekonomi 2009, den nordamerikanske statsvetaren Elinor Ostrom, har forskat om just denna fråga. Hon kom fram till att en del av lösningen är att skapa ett institutionaliserat samarbete där aktörerna själva, i det här fallet fastighetsägarna, fördelar och tar ansvar i ett gemensamt agerande. Enligt

Eleonor Ostrom innehåller samarbetet tre dilemman som måste lösas:

- Det institutionaliserade samarbetet kommer inte av sig självt, det måste byggas upp medvetet och vara en långsiktig satsning.
- Samarbetet måste uppfattas som trovärdigt med hjälp av aktörer som ses som viktiga och med stor tyngd. Ingen investerar resurser, tid eller engagemang i ett samarbete som man inte tror på.
- Alla inblandade behöver ha insyn i att de andra aktörerna gör vad de har lovat.

Organiserat samarbete med egen budget och tydliga mål

Det räcker inte att bilda nätverk och träffas ibland, utan framgången ligger i att bilda ett organiserat samarbete med egen budget och tydliga mål, hävdade Helena Holmberg.

I Gärdås tog en liten fastighetsägare kontakt med det stora fastighetsbolaget i området. Tillsammans med övriga lokala fastighetsägare bildade de kommanditbolaget Gärdås Torgbolag, som har köpt och rustat upp den lilla nedslitna torgfastigheten i området. Gamlestadens arbete initierades av det stora kommunägda fastighetsbolaget och där bedrivs arbetet i form av en ideell förening, Fastighetsägare i Gamlestaden. Den omfattar i dag 80 procent av hushållen genom att drygt hälften av de 75 fastighetsägarna i stadsdelen är medlemmar och betalar åtta kronor per kvadratmeter och år. Också Fastighetsägare Centrala Hisingen, FCH, finansieras helt och hållet genom medlemmarnas avgifter.

Strategiska inköp av fastigheter

Enligt Helena Holmberg har de offentliga miljöerna rustats upp i alla tre områden. Förändringarna är mycket påtagliga. Man har också genomfört en mängd brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder, arbetat med boendesociala frågor till-

sammans med socialtjänsten, arbetat med våld i nära relationer, höjt nivån på fastighetsförvaltningen och arbetat med boendekommunikation. En rad övriga åtgärder har också genomförts.

Egen finansiering leder till krav på resultat

Utvärderingen har finansierats av de tre partnerskapsorganisationerna, Fastighetsägarna i Göteborg Första Regionen, Förvaltnings AB Framtiden och Brottsförebyggande rådet, Brå. För att mäta effekterna undersökte Helena Holmberg hur tryggheten, säkerheten och områdenas attraktivitet hade förändrats. De metoder som hon använde var att analysera den polisanmälda brottsligheten samt de boendekäter som gjorts under flera år. Arbetet har lett till positiva resultat. I alla tre stadsdelar har såväl tillgreppsbrottsligheten som antalet personer som säger att de har utsatts för brott minskat. Den upplevda tryggheten under sena kvällar har ökat i de tre områdena och allt fler tycker om att bo i sin stadsdel. Våldsbrottsligheten som tidigare var mycket hög i Gärdås har minskat kraftigt. Samtidigt gick bilden isär när det gällde hur de boende uppfattade att brottsligheten hade förändrats, något som Helena Holmberg betraktar som en paradox.

– Det är uppenbart att det här arbets sättet kan få väldigt tydliga effekter. Det handlar om att man arbetar i liten skala och har sin egen finansiering. Just detta leder till krav på resultat som kanske inte ställs om man bara får stora summor pengar från någon annan. Dessutom bygger arbetet på lokala förutsättningar och i alla tre fallen har det funnits starkt fokus på förändring och utveckling. Och man ska inte glömma vikten av att de inblandade aktörerna har haft en tydlig geografisk närvaro.

Anledningen till att denna form av lokala utvecklingspartnerskap inte finns på många fler platser tror Helena Holmberg är att sådana samarbetsformer inte upp-

Helena Holmberg, utvärderare.

står av sig själva, någon eller några måste vara beredda att investera i att bygga upp ett stabilt samarbete. Dessutom är många fastighetsägare och bostadsrättsföreningar ovana att arbeta utanför den egna tomtgränsen, menar hon.

Ingen kan påverka utvecklingen på egen hand. Men om man lyckas hantera de tre problem som Elinor Ostrom beskriver så är möjligheten stor att man hamnar i en vinna-vinna-situation där alla, både de boende, fastighetsägarna och den berörda kommunen tjänar på samarbetet.

MER INFORMATION

Helena Holmberg
<http://www.bra.se/go/628> (powerpoint)

Lästips

Elinor Ostrom: *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action.*

Skolan som brottsförebyggande aktör

Skolan är ett viktigt område för det brottsförebyggande arbetet och kanske också en av de platser där lyckade insatser kan få mest långvariga effekter. Under ett av de parallella seminarierna diskuterades ungdomsbrottslighetens utveckling, konkreta åtgärder inom skolan och vilka hjälp- och läromedel som finns tillgängliga.

Jonas Ring, utredare på Brottsförebyggande rådet, redogjorde för några av de senaste resultaten i Brå:s återkommande skolundersökning, där elever i årskurs nio frågas om sin erfarenhet av och utsatthet för brott. Huvudsyftet är att kartlägga ungdomars brottslighet, få en alternativ bild till kriminalstatistiken samt att se samband mellan kriminalitet och olika riskfaktorer.

Det är inte slumpen som styr vem som begår brott

De allra flesta ungdomar begår få eller inga brott alls, medan en liten grupp personer står för majoriteten av brotten, förklarade Jonas Ring. Och det går att se tydliga mönster för vilka individer som begår många brott. Ju starkare band ungdomar har till det konventionella samhället, desto mindre mottagliga är de för grupptryck och kriminella influenser.

– En bra relation till föräldrarna, trivsel i skolan och bra betyg fungerar som skyddsfaktorer mot brott. En annan sak som har stort inflytande på ungdomars kriminalitet är deras inställning och attityd till brottsliga beteenden, samt vad de tror om sina kamraters tolerans för detta, menade Jonas Ring.

Aktivt arbete ger resultat

I Umeås skolor arbetar man sedan några år tillbaka med att förstärka dessa skyddsfaktorer: dels utbildas lärarna i ledarskap och förhållningssätt, dels genomgår de tillsammans med eleverna ett program i social emotionell träning (SET).

– Vi måste sätta oss ner och tänka efter: Vad är det vi vill göra, och varför? Vi måste börja diskutera vår egen värdegrund inom lärargruppen och vara överens om att det är verksamhetens ansvar – och inte elevens – om eleven inte får godkänt, betonade Håkan Åkersten, som var rektor på en

Jonas Ring, utredare på Brå.

Tina Rapp, webbansvarig på Brå.

av de skolor som var först ut med att prova de två programmen.

Tanken med SET är att föra in livskunskap på schemat, genom diskussioner och övningar där eleverna tränar på att ta ställning, uttrycka sina åsikter, känna sina egna gränser och säga nej. Förhoppningen är att i förlängningen stärka de brottsförebyggande skyddsfaktorer som Jonas Ring tidigare varit inne på. Eleverna blir tryggare i sig själva och i att alla är olika, och de får lättare att stå emot influenser utifrån.

– Det tar tid att genomföra programmen och att utbilda alla lärare, men nu börjar vi se resultat, menade Håkan Åkersten. Vi är bättre på att lösa konflikter, elevinflytandet ökar och det uppstår spontana värdegrundsdiskussioner i korridorerna. Det syns ingen omedelbar effekt på betygen, men jag är övertygad om den ökade arbetsron i förlängningen ger positiva resultat även här.

Diskussionsstöd på webben

Tina Rapp från Brå avslutade seminariet med att visa *Brottsrummet.se*, Brå:s ungdomssajt om brott och straff. Den är uppdelad i tre delar: Lagar och regler, Brott och straff samt Utsatt för brott. Dessutom

finns ett kunskapstest, korta filmer om olika diskussionsämnen samt fyra interaktiva berättelser om olika slags brott. Tanken är att sajten ska användas både av ungdomar som söker information, fakta och statistik och av lärare som vill ha hjälp i undervisningen eller stöd i diskussioner.

MER INFORMATION

Brottsrummet.se

Tina Rapp
<http://www.bra.se/go/637> (powerpoint)
<http://www.brottsrummet.se>
(webbplats för elever och lärare)

Brott och problembeteenden bland ungdomar i årskurs nio

Jonas Ring
<http://www.bra.se/go/638> (powerpoint)

Brott bland ungdomar i årskurs nio

Jonas Ring
<http://www.bra.se/go/642> (Brå-rapport)

Skolan som skyddsfaktor

Lennart Jonsson och Håkan Åkersten
<http://www.bra.se/go/639> (powerpoint)

Tidlös kriminalitet

Under plenarföreläsningen om grov organiserad brottslighet, där målet var att hitta paralleller mellan två tidsperioder, berättade författaren Henrik Höjer och Lars Korsell, enhetschef på Brå, om hur fenomenet såg ut i förbudstidens Chicago såväl som i nutidens Sverige.

Lars Korsell gav en kort bakgrund till vad organiserad brottslighet är och hävdade att man ofta krånglar till begreppet genom att tänka på transnationella brottsyndikat. Men i grund och botten är det lokala brott som handlar om att exploatera marknaden för alkohol, tobak, vapen, spel eller till och med människor.

Organisationen bakom brotten kan se olika ut – de två ytterligheterna är *ad-hoc-grupperingar*, med människor som går ihop i diskreta marknadsinriktade projekt under en begränsad tid, och *broderskapen*, som genom sina namn, symboler och gruppstillhörighet är mer synliga i lokalsamhället. Även om brotten i sig inte är det viktigaste för broderskapen sätter de lätt skräck i lokalbefolkningen och är därför viktiga att bekämpa.

Den amerikanska drömmen

Henrik Höjer, som har forskat och skrivit om Al Capone, en av de mest kända gangstrarna från 1920- och 30-talet i Chicago, förklarade hur det amerikanska samhället på denna tid såg ner på invandrarna från Europa. Al Capone föddes i USA av italienska föräldrar och som många andra med liknande bakgrund kämpade han hårt för att så snabbt som möjligt bli en del av det amerikanska samhället. För många blev kriminalitet en genväg till att få respekt, kunna klä sig i dyra kostymer, bära diamanter och vapen och visa upp sig i kulturella sammanhang.

Även bland de kriminella i dagens Sverige finns en liknande jakt på status och att tjäna snabba pengar, men det är få brott som faktiskt lönar sig, menar Lars Korsell.

– Rättsväsendet arbetar mycket med att motverka kriminella förebilder. Ett sätt är

att göra livet så svårt som möjligt för den kriminelle, till exempel genom att flera myndigheter samverkar och då kan rikta in sig på olika delar av den olagliga verksamheten.

Reglering skapar organiserad brottslighet

Det totala alkoholförbudet som fanns i USA 1920–1933 var en lag utan legitimitet. För många med icke-amerikansk bakgrund var ett glas vin en naturlig del av en måltid, samtidigt som sociala reformer bidrog till ett friare nöjesliv och en bättre levnadsstandard som ökade efterfrågan på alkohol. För de olika gangsterligorna i Chicago fanns alltså en enorm marknad för illegal försäljning.

– Illegal handel med alkohol finns även i Sverige, men en större fråga är faktiskt svartarbete, sade Lars Korsell. Här har organiserat svartarbete blivit ett fenomen där kriminella nätverk försörjer byggarbetsplatser med personal. Eftersom det ofta handlar om stora infrastruktursatsningar där stat och kommun står som beställare, är den offentliga upphandlingen ett mycket viktigt instrument för att motverka detta svartarbete.

Korruption, gråzoner och mytbilder

– När det amerikanska alkoholförbudet infördes blev många medborgare kriminella över en natt. Hembränning, lönnkrogar och smuggling blev vardag, och många i gråzonen drogs med även i annan kriminalitet, såsom prostitution och våld, menar Henrik Höjer. Många lokala poliser var korrupta och köpta av gangsterligorna, som kunde arbeta ostört.

Här finns en viktig skillnad mot situationen i Sverige, där vi har en annan slags

kultur, enligt Lars Korsell. Eftersom den svenska polisen inte är köpt av de kriminella ligorna, måste den organiserade brottsligheten hålla sig dold och kan inte utvecklas på en öppen arena.

Den öppna kriminaliteten syntes även i de amerikanska medierna, som ofta romantiserade gangstrarna i stil med dagens dokusåpastjärnor. Al Capone fick mycket utrymme att uttala sig i medierna och syntes ofta vid olika evenemang, såsom basebollmatcher eller jazzkonserter. Denna mytbild, odlad av populärkulturen, inspirerar många kriminella än i dag.

Det finns alltså många paralleller mellan den organiserade brottsligheten i dåtidens Chicago och nutidens Sverige. I våras släppte Brå en handbok för hur man kan arbeta mot denna typ av kriminalitet. Ett av huvudbudskapen är att det inte bara är en fråga för polisen, utan att många av samhällets andra funktioner också kommer i kontakt med den organiserade brottsligheten, ibland utan att veta om det. Men med rätt information och bra samverkan kan alltså även hyresvärdar, hotellägare, taxichaufförer, gym, restauranger och fritidsgårdar göra viktiga insatser.

MER INFORMATION

Henrik Höjer och Lars Korsell
<http://www.bra.se/go/630> (powerpoint)

Lokal organiserad brottslighet – en handbok om motåtgärder
<http://www.bra.se/go/581> (Brå-rapport)

Den fullständiga titeln på Henrik Höjers bok är *Al Capone. Gangstern och den amerikanska drömmen*.

Det är en fråga om makt, tillgång och demokrati

Under en av plenarföreläsningarna presenterade Mia Andersson-Ek från Tryggare och Mänskligare Göteborg de två skrifter om trygghetsvandringar som hennes organisation har tagit fram i samarbete med Boverket och Brottsförebyggande rådet. Den ena skriften, *Trygghetsvandring – en vägledning*, är en manual för den som arrangerar vandringarna. Den andra, *Trygghetsvandring – tankar på vägen*, är en kortfattad skrift till de personer som deltar i vandringen.

En arena för dialog mellan medborgare, tjänstemän och politiker

I korthet går trygghetsvandringar ut på att man samlar boende, förvaltare och andra aktörer som är aktiva i området. Sedan promenerar man längs en bestämd rutt och tittar på hur den nära omgivningen ser ut. Det kan handla om hålet i gatan, den vildvuxna busken, vilka som rör sig eller inte rör sig på torget och många andra saker. Metoden att trygghetsvandring utvecklades 2001 i Göteborg och i dag pågår, enligt Mia Andersson-Ek, trygghetsvandringar både i Sverige och utomlands. En mindre studie som har gjorts av trygghetsvandringar visar att metoden har en stor potential om den används på ett bra sätt. Bland annat kan den skapa en arena för dialog mellan medborgare och tjänstemän där planerare och politiker får ett brukarperspektiv på området och hur det sköts. För medborgarna kan det både leda till att de känner sig tryggare och att de gör sina röster hörda för någon som lyssnar på dem.

Enligt Mia Andersson-Ek kräver en väl genomförd trygghetsvandring tid, engagemang och kunskap. De berörda förvaltningarnas eller organisationernas ledningar måste ha gett ett tydligt mandat.

– Arbetet måste även bygga på engagemang

och det måste få ta tid att förankra, förarbeta och återkoppla. Det krävs också kunskaper för att både se och motverka maktstrukturer mellan kön, mellan skilda etniciteter och mellan olika socioekonomiska grupper.

Vikten av en kompetent och väl påläst samtalsledare

De två skrifter som nu har tagits fram innehåller en delvis förändrad metod för trygghetsvandringar jämfört med tidigare. Mia Andersson-Ek beskrev att den föreslår tre möten, med en vandring som andra möte, i stället för en enstaka vandring. Det ger en mer gedigen process. I manualen fokuseras mer än tidigare på att skilda grupper kan ha olika upplevelser och förutsättningar och att detta måste hanteras medvetet. Det finns också tydligt uttalat att ett genomtänkt för- och efterarbete är viktigt och att samtalsledaren bör vara kompetent och väl påläst.

– Manualen är ganska omfattande eftersom den fungerar som kunskapsunderlag som ger arrangören ett bra stöd i processen.

Avslutningsvis gav Mia Andersson-Ek några konkreta tips till den som planerar att arrangera en trygghetsvandring:

- Var kreativ! Anpassa metoden utifrån era miljöer och målgrupper, men kom samtidigt ihåg att själva processen ska vara väl genomarbetad och förankrad.
- Vandringarna ska gärna göras där människor befinner sig så kanske ni får med fler som annars inte skulle delta.
- Glöm inte att förankra processen så att förvaltare och andra ansvariga själva vill vara med och förändra området.
- En bra samtalsledare är guld värd, en dålig sådan kan stjälpa hela processen.

Att göra trygghetsvandringar är en enkel metod som kan främja både tryggheten i området och dialogen med de medborgare som bor och verkar där. Men för att göra en bra trygghetsvandring krävs både tid, engagemang och kunskap – och ett tydligt mandat från ledningens sida.

Mia Andersson-Ek
Tryggare och Mänskligare Göteborg

MER INFORMATION

Mia Andersson-Ek
<http://www.bra.se/go/629> (powerpoint)

Trygghetsvandring – en vägledning
<http://www.bra.se/go/643> (skrift)

Trygghetsvandring – tankar på vägen
<http://www.bra.se/go/644> (skrift)

Trygghetsatsning på Järvafältet prisas

Utsattheten för brott bland Svenska Bostäders hyresgäster har halverats och de boende känner sig tryggare än tidigare. Nu vinner Svenska bostäders trygghetsarbete i Järva den svenska ECPA-tävlingen 2010.

– Svenska Bostäders trygghetsarbete i Järva är ett mycket gott exempel på hur just fastighetsägare kan minska otrygghet och utsatthet för brott bland boende, säger Jan Andersson, generaldirektör på Brå, som ansvarar för den svenska deltävlingen i ECPA. Projektet får nu representera Sverige i den europeiska finalen i december.

Svenska Bostäder har kartlagt hur brottslighet och otrygghetsproblem upplevs bland hyresgäster i Akalla, Husby, Rinkeby och Tensta/Hjulsta. Med hjälp av polisstatistik och över 3 000 enkäter med detaljerade frågor till de boende, har projektet identifierat vilka brottstyper och vilka platser som de boende upplever som otrygga. Nära hälften av de boende kände sig otrygga om de gick ut ensamma en sen kväll och en fjärdedel uppgav att de inte gick ut alls. Omkring 40 procent uppgav att de var oroliga för att utsättas för våldsbrott.

Kartläggningarna har legat till grund

Margareta Bergström, generaldirektör på Brottsoffermyndigheten och Bo Strömvall, Svenska Bostäder.

för ett systematiskt trygghetsarbete där miljön förbättrats i garage, trappuppångar, källare, tvättstugor och centrum. Uppföljande undersökningar visar att fler känner sig tryggare i området samtidigt som utsattheten för brott har halverats mellan 2006 och 2009. Svenska Bostäders trygghetsarbete i Järva har nu övergått från projekt till att bli en del av den ordinarie verksamheten.

Värdeskåp minskar bostadsinbrotten
Svenska Bostäder anställde två trygghetskontrollanter som använde checklistor för att gå igenom miljön utifrån vad som framkommit i kartläggningarna. Det har lett till att en hel del trygghetsproblem har åtgärdats i de allmänna utrymmena. I centrummiljöer, exempelvis Husby centrum, har belysningen förbättrats och man har utarbetat särskilda rutiner för att förebygga

JURYNS MOTIVERING TILL VINNAREN AV DEN SVENSKA ECPA-UTTAGNINGEN 2010 OCH DE PROJEKT SOM FICK HEDERSPRIS

VINNARE AV ECPA: SVENSKA BOSTÄDER

Svenska Bostäder har på ett ambitiöst sätt kartlagt hur brottslighet och otrygghetsproblem upplevs bland hyresgäster i Akalla, Husby, Rinkeby och Tensta/Hjulsta. Projektet har genom detaljerade frågor till boende och polisstatistik med stor geografisk precision kunnat identifiera avgränsade brottstyper och så kallade hot-spots – platser som upplevs som otrygga och där många brott begås. Med hjälp av så kallade trygghetskontrollanter och checklistor har miljön i garage, trappuppångar, källare, tvättstugor och centrummiljöer systematiskt förbättrats. Projektet är ett mycket gott exempel på hur fastighetsägare kan minska otrygghet och utsatthet för brott bland boende med hjälp av egeninitierade kartläggningar, som synliggör de faktiska problemen i ett bostadsområde. Svenska Bostäders trygghetsarbete i Järva har övergått från projekt till att bli en del av den ordinarie verksamheten. Effekterna kan då komma de boende till del även över tid.

HEDERSPRIS: SKYLTNING MOT BROTT

Skyltning mot brott får pris för att på ett kreativt och innovativt sätt ha identifierat hur trafikskolor kan spela en viktig roll i det lokala brottsförebyggande arbetet. Genom att förlägga 10–30 övningskörningstimmar per dag till områden i Tyresö kommun där det nyligen skett inbrott har projektet skapat förutsättningar för en minskning av antalet bostadsinbrott.

HEDERSPRIS: GRANNSAMVERKAN I KUNGSMARKEN

Projektet grannsamverkan i Kungsmarken får pris för att ha lyckats med den komplexa uppgiften att etablera grannsamverkan i flerfamiljshus med många olika etniska grupper, hög arbetslöshet och höga otrygghetsstal.

ga rån. För att minska lägenhetsinbrotten installerade man också 150 värdeskåp på prov i lägenheter – ett försök som föll väl ut med mycket få inbrott. Värdeskåp är i dag ett tillval för samtliga av Svenska Bostäders hyresgäster.

Vid en inventering av garagen visade det sig att nästan en fjärdedel av bilarna tillhörde personer som inte var skrivna i området. För att minska brottsligheten där bytte man ut låsen och skrev nya parkeringsavtal för att förhindra olagliga

andrahandsuthyrningar. Dessutom har samtliga bilar försetts med rattkrycka som bostadsbolaget lånar ut. Under perioden har de anmälda bilbrotten minskat kraftigt i området.

Samarbete med kvinnojour

Men Svenska Bostäder har inte enbart arbetat med att åtgärda problem i den yttre miljön, man har även försökt förbättra tryggheten för kvinnor och barn i sina egna hem. Ett samarbete inleddes med en stor kvinnojour, *Alla kvinnors hus*, för att förebygga våld i hemmet. Det har resulterat i att man satt upp information till

kvinnor i samtliga tvättstugor och trappuppgångar och att kvinnojouren hjälper till med att utbilda Svenska Bostäders personal.

MER INFORMATION

ECPA på Brå:s webbplats

<http://www.bra.se/go/330>

Broschyr som presenterar årets tävlingsbidrag

<http://www.bra.se/go/646>

BAKGRUND / SVENSKA BOSTÄDERS TRYGGHETSARBETE

Svenska Bostäder äger omkring 30 000 lägenheter i Stockholms stad, varav 5 400 finns i Järva. Ett noggrant kartläggningsarbete inleddes år 2006. Över 3 000 enkäter skickades ut till boende i Akalla, Husby, Rinkeby och Tensta/Hjulsta. I enkäterna fick boende besvara frågor om utsatthet för brott, anmälningsbenägenhet, trygghet, service och trivsel. På detaljerade lokala kartor kunde personerna kryssa för platser som de upplevde som otrygga. Resultaten från enkätundersökningarna jämfördes med polisanmäld brottslighet och demografiska beskrivningar av området.

I kartläggningarna framkom bland annat följande:

- 63 procent upplevde att brottslighet var ett stort problem i bostadsområdet.
- 45 procent av de boende kände sig otrygga om de gick ut ensamma en sen kväll
- 25 procent uppgav att de inte gick ut alls
- 40 procent uppgav att de var oroliga för att utsättas för våldsbrott.

Minimässa

Under minimässan var intresset stort för de olika verksamheter som presenterades. En av utställarna var Brottsoffermyndigheten som representerades bland annat av Mari Printz Norell och Ulf Hjerpe. Det är, enligt dem, viktigt att komma ihåg att brottsförebyggande arbete och arbete för brottsoffren inte är varandras motsatser. De både kan och får finnas parallellt, annars finns det en risk för att brottsoffren kan bli osynliga (www.brottsoffermyndigheten.se).

Spontanidrott och jämställd samhällsplanering

Daniel Nilsson arbetar med projektet *Drop in-idrott* i samarbete med Umeå kommun, UmeBrå och Västerbottens Idrottsförbund. Projektets ledord är »Kom som du är, gör vad du vill, helt gratis!». I dagsläget spelas det främst fotboll på fredagskväl-

Mari Printz Norell och Ulf Hjerpe, Brottsoffermyndigheten.

larna, men det finns, enligt Daniel Nilsson, planer på att också ha idrottsaktiviteter på lördagarna. Det kostar ingenting och det krävs ingen föransökan. Drop idrott vill ge en rolig och nyttig sysselsättning för ungdomar, ge dem möjlighet till ett positivt vägval. Lotteriinspektionen, representerad av Jeanette Johannssen och Marcus Aronsson, informerade om sin verksamhet som, bland mycket annat, syftar till att minska utbudet av illegalt spel (www.lotteriinspektionen.se). Från Boverket kom Roland Törnqvist, Jens Karlsson och Kerstin Andersson och visade upp verksamheten och flera skrifter som handlar om hur man kan använda stads- och samhällsplanering för att stärka jämställdheten (www.boverket.se).

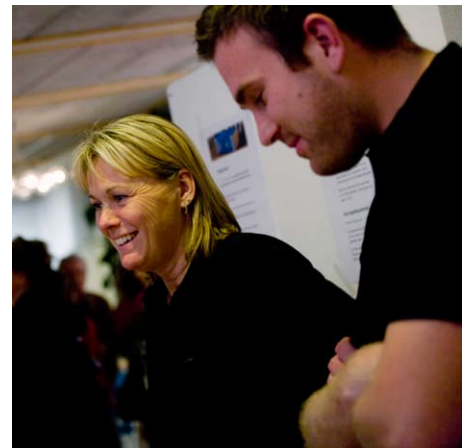
Hiphop-dans och skydd mot rån i handeln

Från *Blå Bandet* i Västerbotten kom KICKI Lönnebo som bland annat berättade om projektet *Roundabout Moving Girls*, hiphop för tjejer där man efter dansen fikar och har tjejsnack (www.roundabout.sbu.nu). Föreningen driver också Café Blå, »en mötesplats i en kravlös atmosfär« i Umeå. Helena Lans, Inga-Lill Bäckman och Kata-

rina Slonje stod vid sitt bord och berättade om Kunskapscentrum mot organiserad brottslighetens verksamhet. Erik Sandemo från Svensk Handel beskrev organisationens arbete för att förebygga och skydda sig mot rån i handeln (www.sakeributik.se). Maria Nilsson från Fryshuset och informerade bland annat om *Exit*, en hjälp för dem som vill lämna destruktiva, exempelvis nazistiska eller nationalsocialistiska, gäng (www.fryshuset.se/exit) och om *Passus* för dem som vill lämna kriminella gemenskaper (www.fryshuset.se/passus).

Ett smörgåsbord av föräldrastödande verksamhet

Familjepeppen i Umeå är ett föräldrastödande projekt som fått stimulansmedel från Folkhälsoinstitutet. Kerstin Grundberg och Anna-Lena Püschel berättade att man kan se det samordnade föräldrastödet i sex kommuner i området som ett smörgåsbord. Där finns flera olika förebyggande och stödjande program som föräldrar till barn under 18 år kan välja mellan. Syftet med arbetet är att ge barn trygga och goda uppväxtvillkor. Arbetet kommer att utvärderas av ett forskarlag på Umeå universitet (www.familjepeppen.se).

Jeanette Johannssen och Marcus Aronsson från Lotteriinspektionen.

Daniel Nilsson arbetar med projektet Drop in-idrott.

Under minimässan var intresset stort för de olika verksamheter som presenterades. En av dessa var föreningen Väsby mot våld som bland annat Frida Sundén är engagerad i.

– Vi startade därför att våldet i Upplands Väsby utanför Stockholm blev så påtagligt, flera stycken blev misshandlade och några dödades. Då gjorde några andra tjejer och jag en manifestation under parollen »Det räcker nu«. Lite längre fram i tiden kom några andra kompisar och jag på att vi skulle starta den idéella föreningen Väsby mot våld. Vi träffas varannan vecka och planerar. Bland annat har vi en talangtävlingen Peace and Safe varje år där vi bedömer de som framträder utifrån tre kriterier. Det första är att man måste ta ställning mot våld. Sedan tittar vi på artistens scenärvaro. Slutligen bedömer vi naturligtvis hur bra artisten är. Kommunen sponsrar detta med ett visst ekonomiskt stöd. I dag är vi 240 medlemmar men vi satsar på att försöka bli 40 000 medlemmar, alltså hela Upplands Väsby. Jag hoppas att vi kommer att hålla på länge. Det roligaste är när folk kommer fram till en och säger att man gör ett bra jobb.

Frida Sundén, *Väsby mot våld*

www.vasbymotvald.se

– Rädslan är farligare än brottsligheten!

Det menade Micael Lindahl, polisområdeschef ansvarig för Umeå/Södra Lapplands polisområde, när han redogjorde för sin syn på vad trygghet är och hur polisen bör arbeta för att öka den.

Moderatorn Erika Sallander från Brå hade redan i inledningen av seminariet konstaterat att trygghet hänger tätt samman med delaktighet. Om människor känner att de kan påverka sin vardag och närmiljö, känner de sig också tryggare. Medborgarna måste alltså vara aktörer i sin egen stad.

Micael Lindahl utvecklade tanken genom att förklara hur polisen, traditionellt sett, har fokuserat på att minska brottsligheten och ansett att en ökad trygghet kommer på köpet. Men sambandet är inte så enkelt, eftersom trygghet i grund och botten är en känsla som bygger på en uppfattning om hur verkligheten ser ut. Oavsett om antalet brott minskar eller inte, kommer medborgarnas trygghetskänsla alltså att styras av det *intryck* de har av brottsligheten. Människors beteende är inte logiskt och rationellt i förhållande till den faktiska risken att utsättas för brott, utan i förhållande till vad de *upplever* som en risk.

– När man jobbar med trygghetsfrågor är det alltså uppfattningen av verkligheten som vi måste förändra. Jag vill ha en diskussion om brottsligheten. Polisen har varit passiva åskådare i det allmänna samtalet om hur brottsligheten ser ut, men jag tror att vi måste våga vara mer aktiva och duktigare på att sätta saker i ett sammanhang, sade Micael Lindahl.

Fyra fokusområden för ökad trygghet

Polisen i Västerbotten har identifierat fyra områden som de bör fokusera på för att lyckas påverka människors uppfattning om sin egen trygghet: bilden av polisen, bilden av brottsligheten, upplevelser i vardagsmiljön och polisens tillgänglighet. Det är på dessa områden som polisen nu riktar in sig när de arbetar strukturerat för att öka tryggheten i Umeå och resten av länet.

– Om polisen då och då tar en glass på gatan signalerar vi samtidigt att det inte finns något att vara rädd för. »Här är allt fullkomligt normalt, inget speciellt har hänt och alla kan känna sig trygga«, menade Micael Lindahl. Allt polisen gör är också, förutom det rent hantverksmässiga, en slags kommunikation som bidrar till bilden av polisen men också till bilden av platsen. Vi måste bli ännu bättre på att reflektera över detta, och sådana resonemang leder inte sällan till en annan rationalitet än den som den omedelbara tanken pekar på. Vi måste få människor att inse att deras otrygghet bara baseras på det intryck de har av verkligheten, och att de, om de vågar utmana rädslan, kommer att se att det inte är så farligt där ute. Medborgare måste våga ta kontrollen själva

Annelie Robertsson, Hyresgästföreningen i Karlskrona.

och vara aktörer i stället för betraktare.

Genom att aktivt fundera över vilka signaler polisen sänder ut och vara medveten om hur varje trafikkontroll, passärende och samtal formar allmänhetens upplevelser, kan man också bidra till att nyansera denna verklighetsbild.

Ökad trygghet ger ofta minskad brottslighet

Förutom att arbeta med frågor som bemötande och tillgänglighet, arbetar polisen också med att försöka nyansera bilden av brottsligheten i medierna eftersom det är härifrån många människor får en stor del av sin verklighetsuppfattning. Med en genomtänkt mediestrategi, bra diskussion med journalister och kunskap om hur medier fungerar är det möjligt att balansera den ibland överdrivet negativa bilden som förmedlas av brottsutvecklingen. Och om människor får en annorlunda, och kanske mer realistisk syn på verkligheten, känner de sig tryggare och vågar vara ute mer, anser Micael Lindahl.

– Det lustiga är att förhållandet mellan trygghet och brottslighet egentligen är omvänt den traditionella uppfattningen. Tryggheten ökar inte för att vi minskar brottsligheten. Men om vi förmår att öka tryggheten, så att fler människor i olika åldrar och kön vågar vistas utomhus, minskar normalt sett brottsligheten. Därför är egentligen rädslan för brott farligare än brottsligheten i sig. Det viktigaste i trygghetsarbetet är att få människor att se sig som aktörer i stället för potentiella brottsoffer. Det är den grundläggande tanken, som leder till positiva effekter för såväl individ som samhälle.

Medborgare som aktörer i praktiken

Annelie Robertsson, från Hyresgästföreningen i Karlskrona, instämde i hur viktigt

det är med delaktighet och engagemang för att människor ska känna sig trygga. Hon berättade om ett projekt som drivits i bostadsområdet Kungsmarken och som syftade till att göra de boende mer delaktiga i sin bostadsmiljö och att uppvärdera områdets rykte.

Förutom att arbeta med att sprida positiva nyheter, uppmuntra nyföretagande samt skapa mötesplatser (såsom fotbollsplaner, kolonilotter och hundrastgårdar), ingick trapphusträffar i projektiden. Efter en tydlig inbjudan och information på tio olika språk anordnades trapphusträffarna antingen i själva trapphuset eller hos någon av de boende i portuppgången.

Mötena, totalt 47 stycken, startade en givande diskussion om vad som fungerade bra respektive dåligt i det egna huset och i Kungsmarken i stort. Deltagarna enades om enkla gemensamma regler och mål samt valde en kontaktperson för varje

trapphus. Annelie Robertsson dokumenterade diskussionen och vidarebefordrade informationen till det operativa nätverket bakom projektet. Nätverket bestod av representanter från polis, fastighetsägare och socialtjänstens fältgrupp, och de försökte så fort som möjligt åtgärda de problem som uppmärksammades på trapphusträffarna.

–Projektet blev framgångsrikt, mycket tack vare de personer som vi kallade internationella hälsokommunikatörer och som skapade kontakt och förtroende med de boende på en mängd olika språk. Även kontaktpersonerna i varje trapphus är otroligt viktiga, inte minst för det fortsatta samarbetet med det operativa nätverket. I trapphusen har det utvecklats en direkt demokrati där de boende kan rösta om enkla frågor som rör deras hus. Kungsmarken har dessutom fått fler invånare, bättre rykte, färre antal anmälda brott och

färre tomma lägenheter, berättade Annelie Robertsson.

När projektet nu är avslutat märks ett ökat engagemang bland de boende och en känsla av att de kan påverka sin egen boendemiljö. De har alltså blivit aktörer precis på det sätt som moderatorn Erika Sallander menade när hon talade om delaktighet och gemenskap som en grund för trygghet.

MER INFORMATION

Grannsamverkan i Kungsmarken

Annelie Robertsson
<http://www.bra.se/go/632> (powerpoint)

Ökad trygghet i Västerbottens län

Micael Lindahl
<http://www.bra.se/go/633> (powerpoint)

SEMINARIUM FÖREBYGGANDE ARBETE MOT ÅTERFALL I BROTT

Med individen och samhället som vinnare

Att gå från kriminalitet till arbete, en ny social samhörighet och framtidstro betyder mycket för den enskilda människan. Även samhället har mycket att vinna. Så mycket som 18 kronor för varje investerad krona kan samhället få tillbaka genom olika insatser. Vägarna fram till målet kan skilja sig åt. Entrén till en tidigare arrestlokal i Eslöv blev dörren till ett nytt liv.

KrAmi, ett samarbete mellan Kriminalvården, aktuell kommun och Arbetsförmedlingen, finns i dag på 14 orter i landet. Tanken är att *KrAmi* ska fungera som brygga mellan brott/missbruk och ett arbete. Den grundläggande metoden vilar på fyra pelare:

- Kontrakt med varje deltagare – den första av flera valsituationer, som måste hanteras.
- Yrkesvägledning och kartläggning av intressen.
- Praktikplats på ordinarie arbetsmarknad, vilket utgör den absolut största delen av tiden.
- Fritidsaktiviteter, gärna gemensamma.

Tiden för deltagande är i genomsnitt ett halvår. Målet är att deltagarna kan förstå konsekvenserna av sitt handlande samt få och kunna behålla ett arbete, genom reflektion i sociala valsituationer och konfrontation av kriminella värderingar. Siv Nyström vid Socialstyrelsen väljer att själv komplettera bilden av hur de arbetar:

– Jag brukar lägga till ordet »stöd«, som är otroligt viktigt.

Stor ökning av antal dagar i arbete

Som ett av få svenska program har *KrAmi* efter olika utvärderingar visat sig ha goda effekter för både klienter och samhälle. En av utvärderingarna är en effektstudie, som blev ett av Siv Nyströms första uppdrag

på Socialstyrelsen. Undersökningen bygger på intervjuer vid start och ett år senare och jämförelser med Frivården och Knuff (som är ett numera avslutat program med liknande inriktning).

Ett mycket positivt resultat är förändringen av antalet dagar i arbete under den senaste månaden. Här gick deltagare från *KrAmi* i Malmö från två till 18 dagar och i Örebro från två till tolv dagar. Detta är klart större förbättringar än hos såväl Frivården som Knuff.

Studien visar också på en stor minskning av försörjning via olika trygghets-system och följaktligen en stor ökning av pensionspoängen.

Den samhällsekonomiska kalkylen i ut-

värderingen visar att en investerad krona i KrAmi ger 18 kronor tillbaka i Malmö. För Örebro var siffran ca 13 kronor, vilket är i samma nivå som för Knuff.

– Avskrivningstiden för KrAmi är drygt ett år, men även andra insatser är effektiva. Huvudpoängen är att om man gör något, så får samhället mycket tillbaka.

Stöd även efter programmet

Några av de framgångsfaktorer som Siv Nyström nämner är att KrAmi erbjuder en arena för träning som är skyddad mot trycket från kriminella kretsar och att klienterna känner förtroende för personalen. Dessutom ingjuter programmet framtids-tro.

– För många är det nästan överkligt att få en praktikplats.

Både deltagare och personal uppskattar att KrAmi förklarar sociala sammanhang, utmanar kriminella värderingar, betonar ett ändamålsenligt språkbruk och att deltagarna ställs inför verkliga val i sociala situationer. Stödet leder ofta till ett uppvaknande. En av klienterna berättade att han aldrig reflekterat över att bankerna bara har öppet några timmar per dag. Tidigare hade han tagit sig in när han kände för det

Viktigt är att stödet finns kvar även efter programmets slut. Det är inte ovanligt att tidigare deltagare återkommer för att stötta nya klienter.

Akutbo och Boendetrappan

En annan form av stöd blev början till ett framgångsrikt fältgruppsarbete i Eslöv. Bakgrunden var att kommunen för några år sedan identifierade ett tiotal hemlösa, varav flera personer hade en bred problembild. Omgivningen kunde bland annat notera ökad kriminalitet, missbrukare »på stan« och att stationshuset ofta var en skräpig värmestuga.

Kristina Warming, samordnare i Eslöv.

Kommunen kunde ganska snart lägga diskussionerna om ett nytt boende åt sidan. Lösningen blev i stället att förvandla närpolisens tomma arrestlokaler till ett natthärbärge. Efter ett avtal med ett bevakningsföretag startades Akutbo, med sju rum, vid årsskiftet 2004/2005.

Kristina Warming, samordnare i det lokala Rådet för Hälsa och Trygghet i Eslövs kommun, berättar att detta blev första steget i en ny åtgärdsstrappa: boendetrappan.

– Vi sökte pengar från Brå och byggde upp en verksamhet där alla deltagare fick skriva på individuella kontrakt.

De som klarar av att bo i Akutbo går vidare till en träningslägenhet. I trappupp-

gången finns flera lägenheter för personer i olika åldrar, plus en lägenhet för fältpersonal. Den som har pension betalar själv sin hyra. Såväl här som i det tredje steget, resurslägenhet i andrahand, finns både kommunala och privata lägenheter.

Sektorssamverkan

Boendetrappan har inte bara inneburit en väg uppåt för de tidigare hemlösa. Den har också lett fram till dagens fältgruppsarbete. Någon av sex fältarbetare för vuxna finns till hands dygnet runt, bland annat för medling och stöd vid återkomst efter fängelsevistelse. Dessutom finns en väl fungerande SSP-samverkan (skola, socialtjänst, polis).

– Varje fredag träffas representanter för de tre och rapporterar. Mycket fokus ligger på preventivt arbete med ungdomar, säger Kristina Warming.

Det samarbete över sektorsgränserna som präglar Eslöv gäller också den grupp som arbetar med våld i nära relationer. Kristina Warming betonar att en viktig resurs är socialtjänsten, som bidrar med intresse, stöd, inriktning på förebyggande arbete och inte minst – pengar.

– Satsningen på »fältare« har inte skett på bekostnad av myndighetsutövningen.

MER INFORMATION

KrAmi en utvärdering med kostnadseffektivitet

Siv Nyström

<http://www.bra.se/go/640> (powerpoint)

Tom arrestlokal blev härbärge för hemlösa

Kristina Warming

<http://www.bra.se/go/641> (powerpoint)

»Tillsammans kan vi nå längre«

– Det strukturerade och långsiktiga arbetet med att underlätta samarbete mellan kommun och polis går framåt. I början av juni 2010 hade 179 av landets 290 kommuner skrivit samverkansöverenskommelser med polisen. Och fler är att vänta.

Citatet ovan kommer från Marie Johanson Meinke från Rikspolisstyrelsen (RPS) som sedan ett par år tillbaka är RPS representant i denna process. Charlotta Gustafsson, som är Brå:s expert i frågan, berättade att varje länspolismästare har i upp-

Charlotta Gustafsson, utredare på Brå.

drag att skriva samverkansavtal med kommunfullmäktiges ordförande i länets alla kommuner. Ett exempel på erfarenheter från arbetet med dessa samverkansöverenskommelser finns i Umeå kommun. Ett annat exempel på samverkan, där näringslivet har spelat en framträdande roll, finns i Kista Galleria.

UmeBrå:s samverkan

»Alla ska få ut något av samverkan«

Lennart Andersson har varit samordnare i Umeås lokala brottsförebyggande råd, *UmeBrå*, sedan 2001. Hans roll är att bygga strukturer, formulera mål och inriktning för att därigenom ge rådet möjlighet att agera.

– Det handlar väldigt mycket om att lägga pussel. Alla ska veta hur hela bilden ser ut, men sen måste varje aktör veta vad som är hans eller hennes pusselbit i det hela. Därefter ska det bli verkstad, alla har vi kort om tid och resurser. Grunden för samverkan är att alla ska få ut något, tillsammans kan vi nå längre än var och en för sig.

Diskussionen om samverkansöverenskommelser startade 2008 på polisens initiativ och det beslutades att detta arbete skulle vara prioriterat under verksamhetsåret 2009. De övergripande målen för UmeBrå fanns redan, att öka tryggheten för dem som bor och vistas i Umeå och att minska den polisanmälda brottsligheten. De delmål som man diskuterade fram var att öka tryggheten på allmän plats, minska antalet våldsbrott i offentliga miljöer, minska nyttjandet av narkotika och minska klotter och annan skadegörelse.

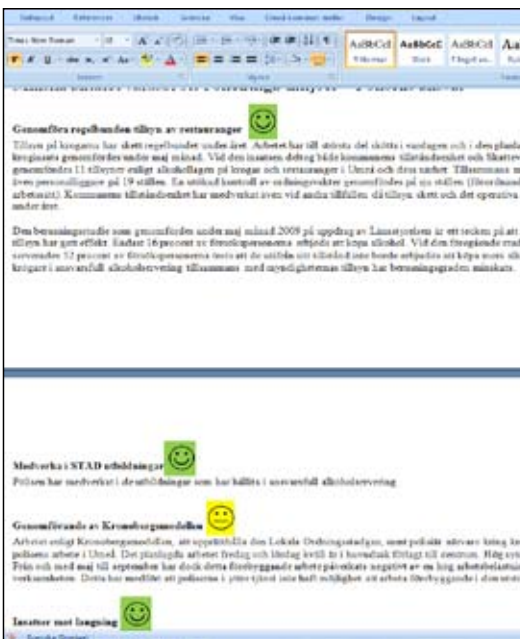
Samverka där det behövs

John Forsberg från polisen berättade om hur de metodiskt arbetade med samverkansöverenskommelsen. Enligt honom är den viktigaste framgångsfaktorn att man går tillbaka till sin egen organisation och ser vilken problembild man har och vilken kompetens organisationen besitter. Sedan sätter man sig tillsammans och skapar en gemensam problembild.

– Och då är det viktigt att man inte blandar ihop rollerna utan att var och en fortsätter att vara proffs inom sitt eget ansvarsområde.

Utifrån överenskommelsen skrevs en genomförandeplan. Där besvarades frågorna om vad de olika deltagarna skulle göra rent konkret, när detta skulle ske, vilka som skulle samverka och, viktigast av allt, enligt Lennart Andersson, vem som var ansvarig för det som skulle göras. För att dokumentera och följa upp arbetet stämde beredningsgruppen vid varje möte av insatserna med genomförandeplanen. I årsredovisningen görs resultatet tydligt genom att de olika insatserna markeras med smileys som är glada, ledsna eller neutrala.

– Till exempel visade en beredningsstudie en tydlig minskning av krogarnas alkoholserving till berusade personer. Då fick den raden en glad, grön smiley. Men *Kronobergsmodellen* som inte genomfördes

Lennart Andersson, samordnare i Umeå.

fullt ut fick en neutral, gul gubbe.

John Forsberg och Lennart Andersson avslutade sin presentation med följande uppmaning: Det är bra att ha en gemensam drivkraft att vilja mer och naturligtvis också en gemensam problembild. Att sätta enkelhet och tydlighet i centrum är viktigt, liksom att följa upp arbetet. Slutligen behöver man tänka långsiktigt och samverka om de frågor där det behövs.

Kista Galleria – Samverkan ur näringslivets perspektiv

Seminarier fortsatte med att Michael Engelberg, säkerhetschef på Kista Galleria berättade om samverkan ur näringslivets perspektiv. Kista Galleria ligger strax norr om Stockholm i stadsdelen Kista som har 45 000 invånare, varav 75 procent med utländsk bakgrund. I det närliggande Kista Science City arbetar 64 000 människor. Kista Galleria besöks av personer från hela Stockholmsregionen och där finns cirka 145 butiker, 33 restauranger, 11 biosalonger, 406 studentbostäder och 166 hotellrum. I Kista Galleria finns också vårdcentral, barnvårdcentral, mödravårdcentral, tandläkare, arbetsförmedling och annan samhällsservice. Kista Galleria har omkring 60 000 besökare per dag.

– Det intressanta är att Kista Galleria ser helt olika ut dag- respektive kvällstid. På dagtid besöks gallerian främst av dem som arbetar i närheten. Men på kvällarna är många av besökarna familjer från närområdet, och ibland känns det lite som en turkisk basar, högljutt och livligt. Det är en helt fantastisk plats men där har också funnits problem.

För några år sedan höll kriminella på att ta över affärsverksamheter i gallerian berättade Michael Engelberg. En orsak var att den stora kontantverksamheten lockade kriminella, i Kista Galleria omsätts cirka 2,3 miljarder per år. Det byggdes inofficiella hierarkier och strukturer med personer som sysslade med allt från svart kontanthantering till mer organiserade former av penningtvätt och beskyddarverksamhet. Ryktet spreds att gallerian var en otrygg, osäker och farlig plats. Polisen undvek att gå in i gallerian eftersom de inte hade någon radiotäckning där.

– Om otryggheten är stor så kan fastighetsägarna i slutändan inte ta ut de hyresnivåer som de skulle önska och värdet på fastigheten sjunker. Därför fanns det även ett tydligt ekonomiskt incitament till att göra en förändring.

Michael Engelberg, säkerhetschef Kista Galleria.

Försäkringsbolag tycker om att ta socialt ansvar

Kista Galleria ägs av ett försäkringsbolag, Vital Eiendom. Enligt Michael Engelberg anser bolaget att förebyggande arbete är det bästa skyddet.

– Försäkringsbolag tycker om att ta socialt ansvar, och i affärsplanen skrevs det in att »vi i Kista Galleria ska verka för att skapa säkerhet och trygghet för alla intressenter«.

År 2008 lanserades något som kallades för *Fore Checking*. Till att börja med kontrollerades alla hyresgäster extremt noga. De kriminella grupperingar som fanns i gallerian kartlades och man undersökte hur de var kopplade till varandra. Därefter antogs en policy som innehåller tydliga krav på nya hyresgäster och som också innebär att de intressenter som misstänks för att ha oärliga avsikter granskas och förhindras att bedriva affärsverksamhet i fastigheten.

– Den organiserade brottsligheten behärskade vissa verksamheter i gallerian. Vi har köpt upp dem och lagt ner dem som ett led i fore checking-arbetet. Tidigare var det också ganska vanligt att folk parkerade i garaget utan att betala, och det var stora problem med stölder där. Kista Galleria investerade då kraftigt i tekniska system, nummerskyltavläsare, kameraövervakning, larm och belysning. Det resulterade i minskat antal stölder ur och skadegörelse på fordon i parkeringsgaraget.

Parallellt med dessa »hårda« åtgärder, genomfördes också mer socialt inriktade förändringar. Enligt Michael Engelberg försöker man från gallerialedningens sida vara tydlig både med närvaro och med information. Ungdomar från säkerhetsgymnasiet i Kista får praktisera och ibland jobba i gallerian. Många av dem och av de väktare som har anställts kommer från området, har god kännedom om vilka som rör sig i gallerian och de behärskar gemensamt flera olika språk.

– Speciellt ungdomarna är fantastiska. När de jobbar i gallerian kan de visa att de är unga och tuffa utan att behöva vara kriminella. Hela säkerhetsfunktionen i gallerian jobbar oerhört hårt med beteendefrågor. Att inte få sin heder trampad på trots att man blir gripen eller utsatt för en åtgärd från säkerhetsfunktionen är mycket viktigt. Har man ingenting att förlora och upplever sig kränkt så kan man göra vad som helst för att få tillbaka sin heder.

Resultatet har varit gott och gallerians rykte att vara en otrygg plats är på väg att långsamt försvinna, berättade Michael Engelberg. Sedan arbetet började har den sammanslagna brottsligheten minskat med över 36 procent, otrygghetsbrotten minskat med 20 procent och brottsligheten i parkeringsgaraget minskat med 78 procent.

– Vi har lyckats förändra ett problemområde till ett område som har ett positivt varumärke. Vår ambition inför framtiden är att bibehålla trygghetskänslan och att antalet brott som skapar otrygghet helt ska upphöra.

MER INFORMATION

Samverkansavtal mellan kommun och polis i Umeå

Lennart Andersson och John Forsberg
<http://www.bra.se/go/634> (powerpoint)

Kista Galleria, ett samarbetsavtal mellan polis, staden och näringslivet

Michael Engelberg
<http://www.bra.se/go/635> (powerpoint)

Se seminariet i sin helhet

<http://www.youtube.com/watch?v=QkpSSWODdHw&feature=&p=536E18DE31CD1F78&index=0&playnext=1>

Det ger kraft och styrka att jobba mot samma mål

I september 2007 presenterade Seppo Wuori en nationell handlingsplan som innehöll en modell för samverkan mellan kommun och polis. »Den ledde väl inte till någon större aktivitet hos våra myndigheter. Den kom, den sågs och den blev där.«, konstaterade kommissarie Patrik Oldin vid en av plenarföreläsningarna. Men ett av resultaten var det pilotprojekt som startades ett halvår senare där fyra kommuner och fyra polismyndigheter samarbetade. Patrik Oldin, som var polisens projektledare för pilotprojektet mellan Emmaboda kommun och länspolismyndigheten i Kalmar län, berättade om de erfarenheter som hittills har gjorts.

Samarbetet stöttades och följdes av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Rikspolisstyrelsen (RPS) och Brottsförbyggande rådet, Brå.

– Till att börja med beslutades att arbetet skulle göras i projektform. Vi ville kunna samla in erfarenheter innan vi genomförde arbetet i resten av länet.

Förutom pilotprojektet i Emmaboda genomfördes ett liknande arbete i Oskarshamn. Patrik Oldin, som blev ansvarig också för detta området, utsåg snabbt en delprojektledare i varje kommun. De följde den modell som Seppo Wuori hade föreslagit och som kort beskrivs i följande punkter:

- informationsinhämtning hos kommunen och polisen
- formulering av en gemensam problembild (utifrån en vidare ram än tidigare)
- prioritering av problem som ska åtgärdas
- val av åtgärder som polisen respektive kommunen kan göra
- avtal, formulering av en samverkansöverenskommelse.

Viktigt att polisen inte är styrande

Stor vikt lades på det förberedande arbetet. Polisen upprättade en projektplan med bakgrund, uppdrag, syfte och mål som innehöll tydliga krav på redovisning.

Mycket tid lades på att komma överens om de stora målen, och enligt Patrik Oldin har förberedelsen tillåtit ta lika lång tid som genomförandet i pilotprojektet.

– Vi tänkte att om vi är tydliga med vad som ska göras och hur det ska göras så kan vi också våga lägga ut långtgående mandat. Jag var också mycket mån om att vara tydlig med att ingen part skulle bli för styrande i det här arbetet utan det skulle vara som en dans som gick i takt med kommunen.

Rent praktiskt gick de första träffarna ut på att informera om modellen, om de olika organisationernas strukturer och metoder, helt enkelt att lära känna varandra. Därefter beställde polisen och Emmaboda kommun olika former av statistik och information från sina organisationer. Materialet, exempelvis KUT-rapport (kriminalunderrättelserapport), demografis-

ka och socioekonomiska kartläggningar, kommunens drogvaneundersökning och en lokal trygghetsundersökning, kunska-per från den lokala polisen respektive de kommunala förvaltningarna samt NTU (Nationella trygghetsundersökningen) och brottsstatistik från Brå, lästes och analyserades.

– Sedan följde en tid av diskussion och dialog som ledde till att vi fick en gemensam bild av både problem och upplevelse av trygghet. Vi antecknade mycket, annars är det lätt att glömma vad man har resonerat om.

Därefter började arbetet med att prioritera bland problemen och att skriva ner vilka åtgärder som skulle kunna användas mot de prioriterade områdena.

– Vi ställde ständigt frågan, vad kan polisen respektive kommunen göra? Det är viktigt att understryka att det inte handlar om att polisen ska ta över kommunens arbetsuppgifter. Polisen ska göra vad polisen ska göra och kommunen ska göra vad kommunen ska göra. Men skillnaden mot tidigare är att vi kanske för första gången jobbar mot samma sak, sade Patrik Oldin.

Efter denna diskussion problematiserades frågorna en gång till, denna gång utifrån *rutinaktivitetsteorin*. De resonerade om vad polisen respektive kommunen kunde göra åt den a) motiverade gärningspersonen, b) det attraktiva objektet och c) avsaknaden av kapabla väktare.

Sedan var det dags att skriva överenskommelser och att förankra och informera om det arbete som skedde. I februari respektive mars 2009 skrevs samverkansavtal för Emmaboda respektive Oskarshamn. I bägge fallen undertecknades avtalen av kommunstyrelsens ordförande och länspolismästaren.

Polis och kommun har ett gemensamt fokus

För att förtydliga och konkretisera skrevs handlingsplaner om olika frågor. Man bestämde sig för att två gånger per år göra avstämningar, en garant för att inte hamna fel om verkligheten hade förändrat sig. Polisen och kommunen gjorde också vis-

Patrik Oldin, polisens projektledare i Kalmar län.

sa gemensamma insatser och en del operativt arbete.

– Parallellt med detta utarbetade vi en manual till hjälp och stöd för de återstående tio kommunerna. Manualen innehåller både övergripande råd, steg-för-steg-instruktioner, checklistor och förslag på hur avtal kan skrivas. Vi satte också igång arbetet med att införa samverkansöverenskommelser med de resterande kommunerna.

Länspolismästaren skrev i 2009 års verksamhetsplan att avtal skulle upprättas med de övriga kommunerna i länet. Patrik Oldin fick uppdraget och samlade ihop näpocheferna, utbildade dem och uppmanade dem att kontakta sina respektive kommuner. De första mötena i varje kommun hölls med kommunstyrelsens ordförande, därefter följde flera arbetsmö-

ten. Det har, enligt Patrik Oldin, resulterat i att drygt hälften av de kvarvarande kommunerna i Kalmar län nu har slutit samverkansöverenskommelser.

I både Emmaboda och Oskarshamn kommer man under hösten att utvärdera arbetet som har gjorts, men enligt Patrik Oldin har det varit svårt att mäta effekterna på brottsligheten. I en så liten kommun som Emmaboda kan tillfälligheter vara betydelsefulla för brottsutvecklingen. Däremot har kontaktvägarna mellan kommun och polis blivit bättre och smidigare och båda parterna har fått ny kunskap. De poliser som arbetar i yttre tjänst har i dag en klar bild av den gemensamma problembilden.

Arbetet i Emmaboda styrs nu till stora delar av att polis och kommun delar ett gemensamt fokus.

sitta och diskutera eftersom man kanske inte vet vad man kan säga i diskussioner.»

- Använd modellen steg för steg, fuska inte!
- Håll de övriga informerade, det är mycket viktigt att förankra.
- Skaffa stöd och bollplank.
- Försök att hålla ledningen intresserad hela tiden, även i det långsiktiga vardagsarbetet.

Sammantaget menar Patrik Oldin att modellen för samverkansavtal är mycket bra och fungerar, bland annat eftersom den fokuserar på rätt saker under arbetet. Att ha en gemensam problembild är också viktigt. Det ger stor kraft och styrka till såväl kommunen som polisen att arbeta mot samma mål.

RUTINAKTIVITETSTEORIN

För att brott ska kunna begås krävs det en brottsbenägen individ (motiverad gärningsperson), ett för honom eller henne attraktivt brottsobjekt (attraktivt objekt), som saknar ett adekvat skydd (avsaknad av kapabla väktare).

Använd modellen steg för steg, fuska inte!

Patrik Oldin betonade också de framgångsfaktorer som han kan identifiera:

- Ge det förberedande arbetet mycket utrymme.
- Utse rätt personer, de måste ha förtroende från sina chefer.
- Ge ett tydligt mandat. »Om man har ett otydligt mandat så är det inte så lätt att

MER INFORMATION

Patrik Oldin
<http://www.bra.se/go/631> (powerpoint)

Styrning, struktur och samsyn. Samverkan polis och kommun
<http://www.bra.se/go/645>
(dokumentation av tidigare seminarium)

SEMINARIUM:

MINSKA BROTT OCH KOSTNADER GENOM FÖREBYGGANDE SATSNINGAR. EXEMPEL FRÅN TVÅ KOMMUNER

Tidiga insatser för barn och ungdomar är lönsamt

Företaget Ericsson, en av Nynäshamns större arbetsgivare, beslutade år 2005 att avveckla sin verksamhet i kommunen. Samtidigt meddelade försvarsmakten att militärbasen på Muskö, också en stor arbetsplats, skulle läggas ned. Inom ett år skulle vart femte arbetstillfälle i Nynäshamn försvinna.

Liselott Vahermägi, ordförande i socialnämnden och i barn- och utbildningsnämnden i Nynäshamn beskrev den svåra situation som den lilla kommunen med 26 000 invånare i södra utkanten av Stockholms län ställdes inför.

– Vi såg direkt att det var två områden som vi behövde satsa på. Dels måste in-

frastrukturen byggas ut, vi ställde krav på motorväg hela vägen till Stockholm. Dels sa vi att vår största tillgång är alla de människor som bor i kommunen, det är dem vi måste investera i. Men samtidigt visste vi att det fanns stora problem i Nynäshamns kommun. Ohälsotalet var större än genomsnittet och det fanns ganska stora

problem med alkohol, övervikt, psykisk ohälsa och ett ökande antal ungdomar som var placerade på institution.

En räddhågsen miljö skapar inte kreativitet

Politikerna satte igång en diskussion med tjänstemännen. Den mynnade ut i en ge-

Liselott Vahermägi, Nynäshamns kommun.

mensam övertygelse om att de måste satsa på det förebyggande arbetet. Däremot var de inte överens om hur det skulle göras och varifrån pengarna skulle komma.

– Vi nådde inte varandra och enligt min uppfattning berodde det på att vi var låsta i positioner om de skattepengar vi hade och de verksamheter som de skulle finansiera. Nynäshamn hade en miljard för hela den kommunala verksamheten, och då menar jag att det måste gå att hitta resurser för att arbeta förebyggande. Det fanns modiga tjänstemän som hade intressanta idéer, men de var rädda för att kanske misslyckas. Detta var vi tvungna att förändra. Vi kan inte ha en sådan räddhågsen miljö, den skapar inte någon kreativitet.

I stället för att fördela en miljard beslutade politikerna att 990 miljoner kronor skulle fördelas. De resterande tio miljonerna avsattes till förebyggande arbete och ansvaret för dessa miljoner låg och ligger direkt på kommunstyrelsen. För att kunna få del av pengarna var man till att börja med tvungen att samarbeta, både inom kommunen och med aktörer utanför kommunen, exempelvis föreningslivet eller det privata näringslivet.

– Vi pekade ut tydliga mål och sen var det upp till förvaltningarna och nämnderna att söka pengar för konkreta och krea-

tiva verksamheter och projekt som syftade till att nå dessa mål. De här pengarna är till för att *pröva* verksamheter och projekt, sen utvärderar vi för att se vad som fungerar. Det som fungerar väl ska integreras i den ordinarie verksamheten.

Enligt Liselott Vahermägi var det nytt och ovant för förvaltningarna att arbeta på detta sätt, att motivera sin verksamhet och planera för utvärdering. Kommunstyrelsen fattar beslut om vilka verksamheter och projekt som ska få del av de 7,2 miljoner som avsatts. Därutöver avsattes en miljon kronor årligen som föreningar kan söka för särskilda folkhälsoaktiviteter, exempelvis motionsrundor och liknande.

– Detta stöd har lett till många saker, till exempel nattvandringar med PRO och hockeyföreningen och gemensamma aktiviteter i de lokala samhällena som exempelvis påskfester. Det bygger och stärker det sociala nätverket, men det är svårt att sätta ett ekonomiskt värde på detta.

Förebyggande arbete är en lönsam investering även om lyckandefrekvensen är låg

Nynäshamns kommun arbetar också koncentrerat med det lokala näringslivet bland annat genom att subventionera sommarjobb för ungdomar »på marginalen« som Liselott Vahermägi beskrev det. Sommaren 2010 fick 800 ungdomar arbete, 55 procent av dem i kommunen och resten i näringslivet.

–Alla som sökte fick jobb, oberoende av vilka kontakter som mamma, pappa eller andra släktingar har. Enligt Ekobrottsmyndigheten är denna satsning ett konkret exempel på hur man kan motarbeta svartjobb. Det är oerhört viktigt att tidigt komma in i ett legalt arbetsliv, det påverkar ungdomarnas framtida val.

Liselott Vahermägi berättade att kommunen har fått hjälp av nationalekonom Ingvar Nilsson att ta fram en modell för hur Nynäshamn skulle kunna göra socioekonomiska beräkningar. Enligt henne är förebyggande arbete en lönsam investering, även om lyckandefrekvensen är låg. Om man exempelvis lyckas förebygga att några personer gör en kriminell karriär,

kan de intjänade kostnaderna vara mycket större än kostnaderna för det förebyggande arbetet.

– Men här är det också viktigt att se att det inte alltid är samma aktör som tar »vinsten« som den som tar kostnaden. Om kommunerna satsar på förebyggande insatser på barn i förskola och skola, så kan den samhällsekonomiska vinsten bli att staten slipper kostnader för dem i vuxen ålder.

Hon ser de socioekonomiska beräkningarna som ytterligare ett verktyg som kan vara till hjälp för att fatta beslut om framtida verksamheter.

– När man väl sitter där och ska ta ställning så är det debet och kredit som gäller. Då är det här ett bra verktyg som kan användas tillsammans med andra metoder.

Avslutningsvis berättade Liselott Vahermägi om det så kallade »mobila skolteamet« som får 1,3 miljoner kronor årligen från kommunen. Ett sätt att finansiera teamet skulle kunna vara att dra ner en aning, cirka tre procent, på driftsbudgeten för ishallen och på så sätt lösgöra de resurser som behövs.

– Ofta finns det befintliga resurser. Men det kan vara svårt att släppa på dem och att minska ner på verksamhet som inte fungerar så bra. Alla vaktar på sin bebis men vi politiker har medborgarnas uppdrag att förvalta deras skattepengar på bästa sätt. Kanske är det dags att diskutera hur vi kan skifta resurser mellan statlig, regional och kommunal nivå så att kommunerna kan satsa tidigt på det förebyggande arbetet.

MER INFORMATION

Samhällsekonomiskt lönsamt att investera i folkhälsa!

Liselott Vahermägi
<http://www.bra.se/go/636> (powerpoint)

Se seminariet i sin helhet

<http://www.youtube.com/watch?v=kcxUP3HK2nA&feature=&p=8A9CB92FE36FD9B0&index=0&playnext=1>

Panel gav råd för framtiden

Årets Råd för framtiden avslutades med en paneldiskussion, ledd av journalisten och kommunikationskonsulten Staffan Sandelin och med fyra deltagare från polis, kommun och näringsliv. Målet var att diskutera insatser, kostnader och prioriteringar för det brottsförebyggande arbetet.

Begreppet trygghet hade redan behandlats på flera seminarier under konferensen, och nu sammanfattade Umeå/Södra Lapplands polisområdeschef Micael Lindahl diskussionen:

– Människor grundar sin trygghetskänsla på en föreställning om hur verkligheten ser ut och om vad som är farligt. Polisens största utmaning är att våga utmana den här bilden och hur brottsligheten kommuniceras utåt.

Även Michael Engelberg, säkerhetschef på Kista Galleria i Stockholm, menade att om trygghetsbudskapet upprepas gång på gång så blir det till slut en sanning.

– Tryggheten har faktiskt ökat i gallerian, bland annat sedan vi försåg samtliga hyresgäster med en trådlös station där vi kan kommunicera ut information. Men vi behöver hjälp av våra ambassadörer, bland annat de som arbetar i butikerna, med att tala om hur det verkligen ser ut och med att sprida den här positiva känslan.

Gemensam problembild är en förutsättning för framgång

I panelen satt även Liselott Vahermägi, kommunalpolitiker i Nynäshamn, och Helena Holmberg som utvärderade arbetet med *Trygga, säkra, attraktiva stadsdelar* i Göteborg. De var överens om att samverkansavtal och lokala partnerskap är grundläggande för att kunna etablera en trygg miljö med minskad brottslighet.

– Svårigheten är att hitta aktörer som är villiga att satsa engagemang, tid och resurser på att bygga upp ett samarbete, menade Helena Holmberg. Många vill inte göra en stor investering och sen bli tvingade att dela vinsterna med andra, men vi måste få aktörerna att förstå hur deras situation är intimt förknippad med utvecklingen

av helheten. Om enskilda bostadsbolag samverkar med varandra kommer de alla tjäna på det i längden, då hela stadsdelen utvecklas och drar till sig fler boende och verksamheter.

Samverkan kan ske på många sätt, men i grunden bör det alltid finnas en gemensam syn på situationen och en vilja att samla resurserna runt en gemensam problembild. Det kan vara lättare i små kommuner än i stora, där situationerna ofta är mer komplexa, menade Micael Lindahl. I Nynäshamn underlättas samsynen av att det finns ett Arbets- och utvecklingscentrum där Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och socialförvaltningen delar lokaler, berättade Liselott Vahermägi.

Michael Engelberg berättade även om Kista Gallerias arbete för att skriva ett samverkansavtal med polisen och stadsdelsnämnden, där Gallerian hoppas kunna erbjuda praktikplatser eller hantverksarbete till ungdomar.

Samverkan, visst, men är det lönsamt?

Både Micael Lindahl och Liselott Vahermägi betonade hur de insatser som görs i dag kommer att visa sig lönsamma på lång sikt och att åtgärder för och med ungdomar får effekter som går att räkna hem resten av livet. Det gäller att se saker i ett större sammanhang och inse att brottsförebyggande arbete är en investering som ger resultat även på andra områden än det egna, vilket även nationalekonomen Ingvar Nilsson visade under konferensens inledande plenarföreläsning.

På frågan om vad hon tar med sig från Råd för framtiden fortsatte Helena Holmberg på samma tanke:

– Jag har förstått hur tydligt det är i den offentliga ekonomin att kostnader och

vinster inte ligger i samma budget, till exempel att skolan kan behöva ta en kostnad som i längden visar sig vara en vinst för landstinget. Det måste vi göra tydligare för aktörerna, så att de ser de långsiktiga vinsterna med att samverka.

Paneldeltagarna var också överens om mediernas betydelse för hur både samhälleliga aktörer och enskilda medborgare formar sin uppfattning om verkligheten. Det är alltså viktigt med en aktiv mediestrategi som förmedlar positiva och verklighetsförankrade bilder, och inte låta en överdrivet sensationslysten journalistik sätta agendan.

Diskussionen, och därmed även årets Råd för framtiden, avslutades med några ord från Lars Alexandersson, chef på Brås Enhet för lokalt brottsförebyggande arbete:

– Jag vill tacka alla deltagare för en mycket bra konferens. Vi har fokuserat på nya saker och flyttat positionerna i det brottsförebyggande arbetet. Det finns många sätt att samverka på, men alla måste bidra med en ökad effektivitet och vi måste förstå att vinsterna ibland ligger långt fram i tiden. Det är inte gratis – men det lönar sig!

MER INFORMATION

Se diskussionen i sin helhet

<http://www.youtube.com/watch?v=8p7w4QZ6stE&feature=&p=83BA95BDB2204519&index=0&playnext=1>

